

ביאורים בתורת רבינו

לקוטי שיחות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
עם ביאור ופירוש

פרשת שופטים
בענין "אתם עדי": המשכת העצמות ע"י ישראל

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
הו"ח התמים
ר' יעקב
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה
סטמבלר
חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס
על-ידי הרוצה בעילום שמו
לקבלת פני משיח צדקנו
לנחת רוח חסידי
מכל יוצאי חלציו
ולהצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנה

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
ר' **פנחס** ב"ר עזרא ע"ה
וזוגתו מרת **אסתר הדסה** ב"ר
שמעון ע"ה
רומנו
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' **מרדכי**
וזוגתו מרת **חיה מושקא** שיחיו
בן שבת

ולזכות
ליאור בת מרדכי,
יהושע בן אברהם שיחיו
יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר
יפנו בגשמיות וברוחניות
ולזכות ר' **דוד ציון** בן יצחק
וזוגתו **זהבה** בת מרדכי שיחיו
לרפואה שלימה וקרובה
ולהצלחת בית הספר החדש 'מנחם
מענדל אקדמי'
סגל המורים והמורות וכל העוסקים
במלאכת הקודש

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' **צבי מרדכי**
וזוגתו מרת **זהבה ברוריה**
שיחיו **רוזנפלד**
להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגשת בזה לפני ציבור הלומדים שיחה נוספת בסדרת 'ביאורים בתורת רבינו'.

שיחה זו נדפסה בלקוטי-שיחות חלק י"ט עמ' 188 ואילך. כאן נוספו לה קיצורים וסיכור מים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בה.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת יואב שיחי' למברג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

תודתנו נתונה להרה"ת מנחם מענדל (בהרח"ש) שיחי' כהן על הערותיו המועילות.

כמו כן מודים אנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות.

השיחה תורגמה מאידיש ללשון-הקודש על-ידי מערכת 'אוצר לקוטי שיחות', ותודתנו נתונה להם על כך.

*

שיחה מבוארת זו, מצטרפת לשיחות ומאמרים שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד בתוכו שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים ומבוארים בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biurim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ר"ח אלול ה'תשפ"ב

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר הב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

לתרומות: שם החשבון - תורת רבינו. בנק מרכנתיל סניף 732 בני ברק, חשבון 89915935.

לקוטי שיחות פרשת שופטים

ה

תוכן כללי

שני סוגי עדים – עדי בירור ועדי קיום • כנגדם ברוחניות: שמים וארץ (עדי בירור), וישראל (עדי קיום) • שני הבדלים בין עדי קיום לעדי בירור • כנגדם שני הבדלים בין עדות שמים וארץ לבין עדות ישראל • התקופה שמתן תורה פעל בעולם על אף מציאותו החומרית • ענין העדות בעבודת ה'

א. בגדרי עדות – "על פי שנים עדים גו' יקום דבר"¹ – מצינו שני סוגים: דבר" הוא, שעל-ידי העדים נעשית מציאות ה"דבר".

א) "עדי בירור"². ולדוגמא³ – עדי מלוה, שענינם הוא רק הבירור באם היתה הלואה, אבל ההלואה כשלעצמה אינה תלויה בעדים, דאפילו היתה ההלואה בלא עדים, חל על הלואה החיוב לפרוע חובו.

ולפי זה, הפירוש ב"על פי שנים עדים גו' (יקום דבר" הוא, שחיווק והתאמתות ה"דבר" הוא על-ידי העדים.

ב) "עדי קיום". ולדוגמא – עדי קידושין, שעדותם היא חלק ממעשה הקידושין⁴, דעל-פי הדין⁵, אפילו (הן האיש והן האשה מודים ש)קידש האיש את האשה, אלא שלא היה הדבר במעמד עדים – קיימא לן ש"אין חוששין לקידושין". היינו, שבלא עדי קידושין לא הוי קידושין⁶.

ובסוג עדות זה, הפירוש ד"יקום ועל פי זה מבאר הגאון הרוגזובי⁸ הטעם על זה שעדי קידושין אין צריכין חקירה ודרישה⁹ א:

1 פרשתנו יט, טו.

2 ראה קידושין סה, ב: לא איכרו סהדי אלא לשקרי.

3 קידושין סם. רמב"ם הל' אישות פ"ד ה"ו. טוש"ע אה"ע סמ"ב ס"ב ונ"כ שם.

4 וראה צפנת פענח שבהערה הבאה (ע' עדות) עוד סוג בעדות – "שע" הם דנים אותם והם דיני נפשות וכו", עיי"ש.

5 בקידושין שם איתא דלא אמרין הודאת בעל דין כמאה עדים דמי בקידושין משום דחייב לאחריני – אבל ראה שו"ת צפנת פענח שבהערה 8 ד"ר"ל אם שניהם מודים שקדשה בפני נזים במדינת הים כו",

6 ראה תומים סי' צ' סק"ד. ובארוכה בכל זה – צפנת פענח כללי התורה והמצוות ע' עדות, עדי

ביאורים בתורת רבינו

א "עדי קידושין אין צריכין חקירה ודרישה" שאלות אודות הזמן והמקום שבו ארע המעשה, ו"דרישה" אלו שאלות בנוגע לגוף המעשה, כגון באיזה סוג מטבע נלקחה ההלואה.

א "עדי קידושין אין צריכין חקירה ודרישה" שאלות אודות הזמן והמקום שבו ארע המעשה, ו"דרישה" אלו שאלות בנוגע לגוף המעשה, כגון באיזה סוג מטבע נלקחה ההלואה.

ג. על-פי הנ"ל, שהעדים הם חלק ממעשה הקידושין והם "מקיימים" את הקידושין – יש לבאר גם כן הא שלא אמרינן בקידושין "תוך כדי דיבור כדיבור דמי" ב, כדאיתא בגמרא¹¹ – "והילכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ . . ומקדש ומגרש"¹². דלכאורה, מהו החילוק בין "מקדש ומגרש" לשאר הדברים?

ומבאר על כך הר"ן¹², ד"בשאר מילי דלא חמירי כולי האי (- בשאר דברים שלא חמורים כל כך) "מלכתחילה עושה האדם את הדבר על דעת שיוכל להתחרט תוך כדי דיבור, מה-שאינ-כן" הני כיון דחמירי כולי האי (- אלו כיון שחמורים כל כך), אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה", וממילא אינו יכול לחזור בו.

חקירה ודרישה שייכת בסוג עדים שגדר "עדות" חל עליהם (בעיקר) בהיותם בבית דין על-ידי הדיינים, ובזה אמרינן דאין שם "עדים" עליהם עד שהבית דין יחקרו וידרשו עדותן תחילה¹⁰; מה-שאינ-כן בעדי קידושין וכיוצא בזה, שהם בגדר "עדי קיום", הרי התורה כבר עשאתן "עדים" בשעה שנעשה הדבר (הקידושין), ואין הם זקוקים לחקירה ודרישה בבית דין כדי להחיל עליהם שם "עדים", מאחר שזכבר נעשו עדים בשעת הראיה.

סיכום: הבדל נוסף: עדי בירור נדרשים לחקירה ודרישה, שכן עדותם היא בעת הבירור בבית הדין, ואילו עדי קיום אינם נדרשים לחקירה, שכן נעשו כבר עדים בעת הראיה.

אחר). רמ"א שם ס"ד. וראה שו"ת צמח צדק אה"ע ס"צ אות ב'ד'. אנציקלופדיה תלמודית ע' דרישה וחקירה ע' תרס"ג, ו"ש"נ.

10 והא דעדי ממון אין צריכים חקירה ודרישה הוא רק כדי שלא תנעול דלת כו' (סנהדרין ב, סע"ב ואילך. ו"ש"נ).

11 נדרים פז, א. ב"ב קכט, סע"ב ואילך [ושם: וקידושין. ראה תוס' שם סד"ה חוץ. ר"ן נדרים שם].

12 נדרים שם.

עיי"ש. וראה גם שו"ת חלקת יואב דלקמן הערה 18. ואכ"מ.

7 ומכל שכן סוג הנ"ל הערה 3 שכל ענינם הוא "שע"י הם נדים אותם".

8 שו"ת צפנת פננת דווינסק ח"א ס"ט (נעתק (בקיזור) בצפנת פננת עה"ת פרשתנו יט, יח). כללי התורה והמצוות שם ע' עדי קידושין (וש"נ). ועוד. ולהעיר גם מתומים שם.

9 ב"י לטור אה"ע סי' מב (אלא ששם הוא מטעם

ביאורים בתורת רבינו

השניה באה תוך פרק זמן קצר ביותר ("תוך כדי דיבור") לאחר אמירת הדיבור הראשון (וזהו זמן אמירת המשפט הקצר "שלום עליך רבי").

ג "חוץ .. ומקדש ומגרש"

שאם קידש אשה בפני עדים על ידי חפץ (טבעת וכדומה), וחזר ואמר בתוך כדי דבור שהחפץ יהיה בתורת מתנה ולא בתורת קדושין אין שומעים לו.

בעדי קידושין אין צורך בחקירה ודרישה אלא מספיק שיאמרו העדים באופן כללי "בפנינו קידש את האשה בשנה פלונית", ללא ירידה לפרטים הנ"ל.

ב "תוך כדי דיבור כדיבור דמי"

כלל הלכתי הקובע שאפשר לבטל או לתקן אמירה באמצעות אמירה אחרת (שכן מתייחסים להכל כאל אמירה אחת), וזאת בתנאי שהאמירה

סיכום: על פי האמור ניתן לבאר הטעם שבקידושין לא אומרים הכלל "תוך כדי דיבור כדיבור דמי", והמקדש לא יכול לבטל הקידושין, שכן העדים הם שנותנים את התוקף למעשה הקידושין.

ד. כל הענינים שבנגלה דתורה מתאימים לאופן הענין כפי שהוא בפנימיות. ואם כן מובן, שכל הענינים הנ"ל בגדר עדות – (א) שני הסוגים ד"עדי קיום" ו"עדי בירור", (ב) זה שעדי קידושין הם בגדר "עדי קיום"¹⁸, (ג) "עדי קיום" נעשים עדים בשעת הראיה, ו"עדי בירור" – בשעת ההעדאה בבית דין, (ד) במעשה הנפעל על-ידי עדים ("עדי קיום") ישנו תוקף גדול יותר – ישנם גם כן בפנימיות הענינים.

דהנה, כתיב¹⁹ "אתם עדי נאום ה'", ומצינו בזה²⁰ שני פירושים בזה: (א) אלין אינון ישראל (אלה הם ישראל), (ב) אלין אינון שמיא וארעא (אלה הם שמים וארץ) דכתיב²¹ העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ.

ויש לומר, דשתי בחינות עדים אלו – ישראל ושמים וארץ – הן שני הסוגים בעדים, "עדי קיום" ו"עדי בירור", כדלקמן.

אבל ביאור זה דורש הסברה, דלפי זה – שבשאר דברים ליכא גמירות דעת עד לאחרי כדי דיבור – צריך לומר, שאין המעשה נגמר עד לזמן זה; וממילא, באם נתן אדם לחבירו במתנה דבר מאכל על-דרך משל, אסור על המקבל לאוכלו (על-כל-פנים לכתחילה) עד לאחרי כדי דיבור, ולא אשתמיט (- נמצא) בשום מקום חידוש זה.

ועל כרחק צריך לומר, דגם בשאר דברים נגמר המעשה תיכף לעשייתו¹³, אלא שבשיעור הזמן דתוך כדי דיבור יש לאדם העושה כח¹⁴ להתחרט¹⁵ ולבטל את המעשה, מה-שאיין-כן במקדש ומגרש.

והביאור בזה: כיון שבקידושין (וגירושין) נפעל מעשה הקידושין על-ידי העדים, הרי לאחר המעשה שוב אין ביכולת המקדש (והמגרש) לבטלו¹⁶, מאחר שהעדים הם שפעלו את מעשה הקידושין¹⁷. מה-שאיין-כן בשאר דברים, כיון שבהם אין העדים פועלים את מציאות הדבר, אלא הוא נעשה רק על-ידי בעל הדבר עצמו, הרי הוא יכול לבטלו בשיעור זמן דתוך כדי דיבור.

17 בסגנון אחר: מכיון שעל ידי העדות גזרה התורה ד"יקום דבר" לא תקנו חכמים לבטל זה.

18 ולהעיר מהשקו"ט (ראה קצוה"ח ר"ס רמא. שו"ת חלקת יואב אה"ע ס"ז. ועוד) מנלן דעדי קידושין הם עדי קיום – והרי עדי קידושין ילפינן ("דבר" "דבר") מממון (קידושין שם), שהם עדי בירור?

19 ישעיה מג, י. שם, יב ("ואתם גו").

20 ח"ג פו, א. וראה ביאורי הזהר (בהוספות). ספר הליקוטים ערך עדות.

21 נצבים ל, יט.

13 והא דמי שקרע על חולה ומת תוך כדי דיבור דיצא ידי קריעה (נדדים שם) – י"ל עפ"מ"ש בתור"ה והלכתא ב"ב שם, דהתם "לא פלוג רבנן". ובתור"ה כי (ב"ק עג, ב): לענין קריעה הקילו.

14 ראה תור"ה והלכתא (ב"ב ונדדים שם) שהוא תקנת חכמים שיכול לחזור [אבל בנדדים שם מסיק התוס' דהוי דאורייתא]. וראה שדי חמד כללים תי"ו כלל ט'.

15 ראה צפנת פענח להל' שבועות פ"ב הי"דיח (על-פי ירושלמי דמאי פ"ז ה"ו).

16 ראה שו"ת צפנת פענח שם באופן אחר.

סיכום: על דרך זה בפנימיות הענינים יש ב' סוגי עדים על הקב"ה: א. ישראל. ב. שמים וארץ.

ה. בנוגע לעדות, מבאר אדמו"ר הזקן בארוכה²², שזה שייך דוקא "על דבר הנסתר ונעלם מעיני הכל". אבל על "דבר הנגלה" (אין שייך ו) אין צורך בענין העדות. ויתירה מזו: אפילו על דבר שלעת עתה אינו "נגלה", אבל הוא "מילתא דעבידא לאגלוויי" (דבר העשוי להתגלות)²³ ד – גם כן אין צריך "עדות גמורה"²⁴, דעדות היא דוקא על "דבר הנעלם לגמרי"²⁵.

ותוכן הענין ברוחניות²⁶:

על זה שהקב"ה מחיה כל העולמות (בלשון הזוהר והחסידות: "ממלא כל עלמין") – אין צריך ל"עדות", כי

זהו "דבר הנגלה"²⁷, דבשעה שיתבונן האדם באופן וסדר הנהגת העולם, יראה שישנה חיות אלקית המחיה את העולם, כמ"ש²⁸ "ומבשרי אחזה אלוקה" ה, ואמרו חז"ל²⁹ "מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את עולמו". וכיון שענין זה מוכרח וברור על-פי השכל [עד שאמונה זו ישנה אפילו בחסידי אומות העולם, כידוע³⁰], אין צריך על זה לעדות.

ואף על האמונה באלקותו יתברך שלמעלה מהעולם (בלשון הזוהר והחסידות: "סובב כל עלמין") – אין צריך ל"עדות". והטעם לזה, כי אף שמדריגה זו באלקות אי אפשר לתפוס בשכל המוגבל בהגבלות העולם, מכל מקום, השכל גופא מחייב את קיומו של אור אלקי זה שלמעלה מתפיסת

27 ראה ג"כ לקוטי תורה ואתחנן ד"ה וידעת (הא') וביאורו (ו, א ואילך). שם אמור לא, ב ואילך. ספר המצות לצמח צדק מצות האמנת אלקות פ"א. ובכ"מ.

28 איוב יט, כו.

29 מדרש שו"ט לתהלים קג, א. וראה ויק"ר ספ"ד. ברכות י, א.

30 ראה ספר הערכים חב"ד ח"ב ע' אומות העולם ס"ב, וש"נ.

22 לקוטי תורה פקודי ד, סע"א ואילך. וראה ג"כ ד"ה ויקם עדות ה'ש"ת פ"א. ועוד.

23 ר"ה כב, ב. וש"נ.

24 לשון המאמר ד"ה ויקם עדות שם. ובלקוטי תורה שם: לא הצריכה התורה עדות.

25 לשון המאמר הנ"ל.

26 ראה לקוטי תורה שם. שם ז, א ואילך. ד"ה ויקם עדות שם. וראה אור התורה פרשתנו ע' תתמו ואילך (באופן אחר).

ביאורים בתורת רבינו

ד "מילתא דעבידא לאגלוויי"

כגון בעדות על קידוש החודש, שאם "בא אחד מסוף העולם ואמר קדשו בית דין את החודש - נאמן" (ראש השנה כב ע"ב), למרות שהוא רק עד אחד, כיון שזהו דבר שעתיד להתגלות.

ה "בשעה שיתבונן האדם באופן וסדר הנהגת העולם, יראה שישנה חיות אלוקית המחיה את העולם"

בר"ה באתי לגני תשכ"ד סעיף ג מבאר

שכאשר יתבונן האדם בפרטי העולם כיצד ואיך הם חיים, אזי יבוא לידי הבנה שיש מקור שמחיה אותם. וכמו לדוגמא במאמר "תדשא הארץ דשא" שכאשר מתבונן בפרטי האופנים של חיות הדשא, שיש מהם הדורשים ריבוי גשמים ויש מהם הדורשים מעט גשמים, ועל דרך זה יש חילוקים במדת החוסם הדרושה לכל אחד מהם, אזי יבוא לידיעה והבנה שישנו מי שמשגיח בהשגחה פרטית שיהיו כל הענינים הדרושים באופן המתאים לכל עשב ודשא שיוכל לחיות.

כל עלמין", ואין הוא בגדר השכל כלל ז, דכיון שעצמותו יתברך הוא "דבר הנעלם לגמרי" – יש כאן שייכות (וצורך) לענין העדות, בכדי לגלות עצמותו יתברך (בדוגמת עדות כפשוטה, שענינה הוא להעיד אודות "דבר הנעלם לגמרי" ולגלותו) – ובזה ישנם שני אופני העדות הנ"ל:

(א) "עדי בירור": בבריאה עצמה נקבעה מציאות של "עדים", המורים על (ומגלים את) כח האינסוף שישנו בבריאה – שמים וארץ, כידוע³³ שנצחיות השמים וכל צבאם (ש"קיימים באיש") והארץ וכל צבאה (ש"קיימים

השכל. דלאחרי שהשכל מכריח שישנה החיות האלקית המתלבשת בעולם, אזי הוא מגיע לידי הכרה ש"לא זהו עיקר האלקות מה שהעולמות מתהוים ממנו"^{31, 31}, וישנן מדריגות באלקות שהם למעלה מהעולם (והשכל)³².

ולכן, גם על מדריגה זו אין שייך ענין העדות, דהגם שאין זה "דבר הנגלה" (כי אי אפשר לתפוס זאת בהשגה), מכל מקום הוא בגדר "מילתא דעבידא לאגלויי", כיון שזהו ה"למעלה מן השכל" המוכרח מצד השכל גופא.

וענין ה"עדות" הוא דוקא על עצמותו יתברך שלמעלה גם מ"סובב

המאמרים עת"ר בתחילתו. ובכ"מ.

33 ראה מו"נ ריש ח"ב. ספר החקירה לצמח צדק (בתחילתו. שם קא, ב ואל"ך) וש"נ. ד"ה תקעו תש"ז. ועוד. וראה לקוטי שיחות ח"ה ע' 97-8 הערות 19, 21. וש"נ.

31 לשון אדמו"ר הזקן – תורה אור מגילת אסתר צט, ב. לקוטי תורה שיר השירים ה, א [אלא ששם – על עצמותו יתברך שלמעלה גם מסובב].

32 כידוע בענין מבין דבר מתוך דבר – ספר

ביאורים בתורת רבינו

מעידה על כך שיש לו מקור שאינו מצומצם ומוגבל, שממנו הוא נמשך. וזוהי ידיעת המציאות בלבד, היינו שיודעים על עצם קיומו של אור "הסובב כל עלמין", אבל לא יודעים את מהותו של הכח (אלא רק ב"ידיעת השליה" בלבד, היינו שיודעים 'מה הוא לא'. שכן אור זה אינו מוגדר בגדרים השייכים לעולם כמו גדרי עשר הספירות). וראה במילואים.

ז "עצמותו יתברך .. אין הוא בגדר השכל כלל"

עצמותו ית' אינה מוגדרת. היא לא מלוכשת בעולם וגם אינה דוקא למעלה מעולם, אלא כפי שתבחר. לכן אין בה ידיעת השליה וגם לא הוכחה ("אין הוא בגדר השכל כלל") (ראה ד"ה מרגלא בפומיה דרבא ה'תש"מ סעיף ד, תורת מנחם ספר המאמרים מלוקט ב ע' פט).

ו "לאחרי שהשכל מכריח שישנה החיות האלוקית המתלבשת בעולם, אזי הוא מגיע לידי הכרה כו"

ומוסיף על כך בהערת רבינו 32 "כידוע בענין מבין דבר מתוך דבר". ויובן מהתלבשות החיות בגוף, שמכך שהחיות באה בהתלבשות, שמצומצמת ומותאמת לפי הגוף, בהכרח לומר שאינה המקור, אלא קדמה לה החיות כפי שהיא לעצמה, טרם שהצטמצמה לצורך התלבשות בגוף. שהרי צמצום הוא התאמה של דבר כלפי דבר אחר, ואם כן הוא כבר שלב שני, וקדם לו המקור שממנו נמשכה הארה זו המצומצמת. וכמו כח הזריקה המלוכשת באבן הנזרקה, שהכוח היה ביד עוד טרם פעולת הזריקה, אלא שאז הוא היה כפי שהוא לעצמו.

ועל דרך זה המציאות של "ממלא כל עלמין"

ומצוות³⁵) להמשיך עצמותו יתברך בעולם.

וזהו גם הטעם הפנימי על זה שעדי קידושין הם בגדר "עדי קיום":

תכלית ענין הקידושין (והנישואין) היא – "פרו³⁶ ורבו וגו'³⁷". ובענין ההולדה ישנה המשכת כח האיך-סוף בעולם הזה (הכח להוליד בנים ובני בנים עד סוף כל הדורות), כידוע³⁸;

במין" ח היא רק בכח האיך-סוף ט – ולכן, השמים והארץ הרי הם עדים ("עדי בירור") על עצמותו יתברך³⁴.

(ב) "עדי קיום": ישנה גם מציאות של "עדים", שלהם ניתן הכח להמשיך (כביכול) את עצמותו יתברך בעולם, על-דרך "עדי קיום" הפועלים את מציאות הדבר – והם נשמות ישראל, שלהיותם מושרשים בעצמותו יתברך, יש להם הכח (על-ידי עבודתם בתורה

36 בראשית א, כח.

37 ראה רא"ש כתובות (פ"א ס"ב) שלכן לא תקנו בברכת קידושין הלשון "לקדש את האשה" (וראה בהגה"ה סם). ובגליון מהרש"א לש"ך יו"ד סכ"ח סק"ה – שלכן אין מברכין שהחיינו על קידושי אשה. וראה בארוכה לקוטי שיחות חי"ז ע' 174 ואילך – בביאור מרז"ל (שבת קיח, ב) "מימי לא קריתי . . אלא לאשתי ביתי".

38 ראה בארוכה המשך שמח תשמח ע' 5 ואילך (ספר המאמרים תרנ"ז ע' קעז ואילך). וראה לקוטי תורה שיר השירים מ, א (בנוגע לכח זה בבני ישראל).

34 כי אמיתית ענין האיך סוף הוא רק בעצמותו יתברך¹ ("ד"ה ויולך תרס"ו – ע' קסדח). וראה לקוטי שיחות שם בשולי הגליון להערה 19. ושם, דצבא השמים (שבהם הוא עיקר ענין הנצחיות – קיימים באי"ש) מבטא הענין ד"איך סוף" שבעצמות, וצבא הארץ – הענין ד"איך לו תחלה" (המתבטא בהכח שיש בצבא הארץ להוות יש מאין הבא לידי ביטוי בכח הצמיחה, שכן הכח להוות יש מאין הוא מצד הענין ד"מציאותו מעצמותו" – "איך לו תחלה"), ע"י"ש.

35 שגם הם מושרשים בעצמותו יתברך, ולכן נקראים גם כן "עדות" – ראה לקוטי תורה פקודי ד, ב ואילך. ד"ה ויקם עדות שם.

ביאורים בתורת רבינו

נחלש כוח חיותו. וכמאמר: "התינוק – משעה שנולד מתחיל להתייבש" (בחי בראשית א, כח).

למרות זאת, רואים בהנהגת הטבע ענין יוצא מן הכלל: קיום העולם הינו מוגבל בזמן ("שית אלפי שני הוו עלמא"), ואף על פי כן "צבא השמים חזקים כביום הבראם". פלא זה מגלה שלמרות היות העולם גבול, הוא קשור עם כח בלתי גבולי. וראה במילואים.

ט "נצחיות .. היא רק בכח האיך-סוף" דבר שהוא מוגבל במקום, מוכרח להיות מוגבל גם בזמן, שכן כל פרטי הגבול קשורים אחד לשני. לכן הנצחיות באה מאין סוף ולא מהנברא.

י בהערת רבינו 34 "כי אמיתית ענין האיך-סוף הוא רק בעצמותו יתברך" סוף ותחילה שייכים זה לזה. והיינו, אשר כל

ח "קיימים באיש" קיימים במין" כלומר, הנבראים של צבא השמים – השמש, הירח וכו', קיימים בעצמם (אי"ש) מששת ימי בראשית עד היום. ואילו הנבראים של צבא הארץ (צומח, חי ומדבר) אינם אותם שנבראו אז, אלא המה צאצאי צאצאיהם, אולם הם אותו המין שנברא אז ללא שינוי, היינו שהמין לא נכחד.

ועד ש"צבא השמים הם חזקים כיום הבראם" (ירוש' ריש ברכות, נתבאר בארוכה בס' החקירה להצ"צ בהקדמה ובח"א פ"ג, ד"ה תקעו תש"ז ס"א). כלומר, דרכו של בעל גבול ובר חלוף שהולך ונחלש בהדרגה עד שנפסק לגמרי. לדוגמה: אור הנר הולך ונחלש ככל שהמרחק ממנו גדל עד שנפסק לגמרי. וכמו שהוא במקום כן הוא גם בתחום הזמן, דכל דבר שיש קצבה לקיומו, נפסד ונחלש אט אט עד שלבסוף נפסק לגמרי, ועל דרך משל אדם עם לידתו יש בו כוח לחיות "מאה ועשרים שנה", ובכל רגע שעובר

ו. אבל עדיין צריך להבין: כיון שהשמים והארץ מגלים את כח האין-סוף בבריאה – מהו תוכן הפעולה והחידוש שעל-ידי ה"עדי קיום", נשמות ישראל, בהמשכת עצמותו יתברך למטה?

והביאור בזה בכללות:

הן אמת שהשמים והארץ "מעידין" על כח האין-סוף בעולם, אבל אין זה באופן המורה שהעולם אינו מציאות לעצמו כלל³⁹ יא והוא בטל לגמרי לאיך-סוף ב"ה; החידוש והיתרון דנשמות ישראל הוא, שהם פועלים (על-ידי תורה ומצוות) שיהיה גלוי אשר "אין עוד מלבדו"⁴⁰, היינו, שהעולם מאוחד⁴¹ בתכלית עם עצמותו יתברך.

היינו, שעל-ידי הקידושין נעשית המשכת האין-סוף בעולם הזה התחתון – והדבר בא לידי ביטוי גם בפשטות הענינים, שעדי קידושין הם בגדר "עדי קיום".

סיכום: עדות נדרשת לדבר הנסתר, ואילו על דבר הנגלה, או אפילו על דבר העשוי להתגלות אין צריך עדות. ובפנימיות: על כך שה' מחיה את העולם, ואפילו על בחינת האור שלמעלה מן העולם אין צריך עדות, כיון שהשכל עצמו מכריח זאת, ורק על עצמותו יתברך שלמעלה לגמרי מהשכל צריך עדות. ובה יש שני אופנים: א. עדי בירור – שמים וארץ שנצחיותם מורה על כח האין סוף. ב. עדי קיום – ישראל, הפועלים המשכת העצמות.

40 ואתחנן ד, לה.

41 כידוע בענין "אל עולם" ולא "אל העולם" – ראה לקוטי תורה תבא מג, ג. המשך תער"ב ח"א פקל"ג. ועוד.

39 ראה בארוכה לקוטי שיחות ח"ה (דלעיל הערה 33. וש"נ) דכח האין סוף הפועל נצחיות הנבראים אינו מתלבש בפנימיותם, ולכן מצד ענינים הם – הם נפסדים, עיי"ש.

ביאורים בתורת רבינו

נצחיות בנבראים אינו מתלבש בפנימיותם ולכן מצד ענינם הם – הם נפסדים". שכן "בגוף מוגבל אי-אפשר שיהיה מלובש חיות בלתי מוגבל" (ס' האמונות ודעות מ"א פ"א. מו"נ ח"ב הקדמה יב). למרות שהם עצמם נעשו נצחיים כנ"ל ביאור ח', הנה האין סוף נותן בהם רק את הפרט של הנצחיות ואילו עצם מציאותם מגיע מאור הממלא ונשאר מוגבל (ספר הערכים ח"ט ע' תסס). הביטוי לכך: באם יטלו מהנברא את הנצחיות שמגיעה מסובב הוא ישאר קיים (לזמן מוגבל), מה-שאיין-כן אם יטלו ממנו את הדבר ה' המלובש בו מאור הממלא הנותן בו את עצם מציאותו, יתבטל לגמרי כלא היה.

[דוגמה לדבר מרצון ושכל. השכל הוא כח מדוד ומוגבל (בדוגמת הטבע), כפי מסגרת כללי וגדרי השכל (שהרי אדם לא יכול להבין כל שיחפוז, ומוכרח שיהיה לו טעם שכלי המכוון לאמת),

מי שיש לו תחילה יש לו (מצד עצמו) גם תכלה (סוף). דכשם שיש לו קץ והגבלה בתחילתו יש לו קץ והגבלה גם בסופו. ודוקא מי שאין לו תחילה – אין לו גם תכלה. ולכן, מכיון שהענין ד"אין לו תחילה" הוא רק בעצמותו ית', הרי מובן שגם הענין דאין-סוף הוא רק בעצמותו ית'. משא"כ שאר הנמצאים הנמצאים ממנו, כולל גם האור – מכיון שיש להם תחילה בהכרח אשר (מצד עצמם) יש להם תכלה. ואם-כן מובן דזה מה שהאור הוא אין-סוף – אין זה מצד עצמו, אלא רק מצד זה שהוא מעין המאור (המשך תרס"ז ע' קסז-ח, ספר הערכים ח"ג ע' ג).

יא "אין זה באופן המורה שהעולם אינו מציאות לעצמו כלל" וראה הערת רבינו 39 "דכח האין-סוף הפועל

(עולם מלשון העולם⁴⁴) על אלקות, ומתן תורה פעל חלישות בהעלם זה שמצד העולם ומיעט גסות העולם, וכמאמר חז"ל⁴⁵ – "כשנתן הקב"ה את התורה צפור לא צווח כו' העולם שותק כו'" – ומטעם זה, דוקא לאחרי מתן תורה ישנה היכולת להמשיך קדושה בדבר גשמי, כידוע⁴⁶. ואם כן, איך אפשר לומר שלאחרי מתן תורה ניתן תוקף במציאות העולם?

הן אמת ש"התנה הקב"ה עם מעשה בראשית... אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו"⁴² יג – אבל לכאורה זהו רק ענין נוסף על עצם מציאות העולם, בדוגמת תנאי שהותנה

סיכום: החידוש בעדות של ישראל על עדות השמים והארץ, שישראל מגלים שהעולם מאוחד בתכלית עם העצמות, ואינו מציאות לעצמו.

ז. להבהרת הענין יש להקדים מאחז"ל⁴² על הפסוק⁴³ "ארץ יראה ושקטה" – "בתחילה יראה ולבסוף שקטה": קודם מתן תורה היתה הארץ במצב של "יראה" (לקיומה), המורה על חלישות מציאותה; ולאחרי שקבלו ישראל את התורה – אזי "שקטה" יב, היינו שמתן תורה פעל קיום ותוקף במציאות העולם.

ולכאורה אינו מובן: הלא מציאות העולם היא גשם וחומר, המעלימים

45 שמו"ר ספכ"ט.

46 ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 887 ואילך. לקוטי שיחות ח"ה ע' 88 ואילך (ועוד). וש"נ.

42 שבת פח, א. ע"ז ג, א.

43 תהלים עו, ט.

44 לקוטי תורה שלח לו, ד. ביאורי הזהר לצמח צדק ע' שנה. ועוד.

ביאורים בתורת רבינו

התורה ניתן תוקף לקיום העולם ולכן שקטה הארץ. וכפי שמביא להלן הטעם ש"תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית... אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו".

יג "הן אמת.."

כלומר, מחד גיסא תנאי הוא גדר במעשה, כי המעשה מלכתחילה נעשה על מנת שיתקיים התנאי. וכיון שהעולם נברא בתנאי ועל-מנת שישראל יקבלו התורה הרי זו הוכחה שמציאות העולם קשורה לתורה ולא לוקות, ומובן מדוע התוקף האלוקי שנפעל על-ידי נתינת התורה נותן תוקף במציאות העולם (ראה ס' הערכים ח"ט ע' רמ-רמא).

אך עם זאת "התנאי הוא דבר נוסף על המעשה עצמו", ועל דרך משל במתנה על תנאי, הרי התוכן של נתינת המתנה הוא לא התנאי אלא

ואילו הרצון איננו נתון במדידות והגבלות, שיכול לרצות במה שליבו חפץ (בדוגמת האין סוף). והנה יש בחינה של רצון המחזקת את השכל. כמאמר חז"ל "לעולם ילמוד אדם במקום שליבו חפץ", שאז השכל עובד ביתר שאת ויוצא מהגבלותיו הרגילות. אך גם כשהשכל עצמו יוצא מהגבלותיו ועובד ביתר שאת הוא נשאר כח שמוגבל בכללי השכל, והגדרתו כשכל לא משתנה]

נמצא שהביטול המוחלט כלפי עצמותו ית' אינו יכול להיות קשור לעצם מציאותם של הנבראים, שכן עצם מציאותו של העולם קשור לאור המלושב בעולמות, שלגביו לעולם יש איזה ערך וחשיבות.

יב "בתחילה יראה ולבסוף שקטה" עד מתן תורה היתה הארץ במצב של יראה מחשש שתחרב ותתבטל, ומשקיבלו ישראל את

ועפ"ז נמצא, לכאורה, שבנוגע למציאות העולם גופא – פעל מתן תורה חלישות במציאות זו, ולא תוקף.

סיכום: על הפסוק "ארץ יראה ושקטה" דרשו חז"ל שמתן תורה פעל שהארץ שקטה, ובכך ניתן תוקף במציאות העולם. וקשה, הלא מציאות העולם היא גשם וחומר, ובמתן תורה ניתנה הרי היכולת להחדיר קדושה בעולם, וא"כ אדרבה נפעלה בעולם חלישות.

על מעשה מסוים (נתינת מתנה וכיוצא בזה), שהתנאי הוא דבר נוסף על המעשה עצמו⁴⁷.

ואפילו זה שכוונת הבריאה היא "בשביל התורה ובשביל ישראל"⁴⁸ – הרי הוא גם, לכאורה, ענין נוסף על הבריאה עצמה, שהבריאה היא "בשביל" דבר אחר, אבל אין זה שמציאות הבריאה גופא היא התורה ישראל טו.

ובמ"מ שם, שביטול התנאי הוא שגורם שהמעשה יחבטל. ואכ"מ¹⁰.

48 אותיות דרע"ק ב'. לקח טוב ופרש"י ר"פ בראשית. וראה תחומא באבער שם י. ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

47 ואף שבאם לא יתקיים התנאי מתבטל המעשה מעיקרא¹¹ [נראה בארוכה – לענין התנאי דקריעת ים סוף (לאיתנו – לתנאו, לתקפו) – לקר"ש ח"ו שיחה א' לפ' בשלח – מ"מ, הרי זה כמו דבר שני המבטל את המעשה ונלהעיר מרמב"ם הל' גירושין פ"ח הכ"ב

ביאורים בתורת רבינו

אך דוחה שלמרות זאת יש למעשה איזה קיום מצד עצמו. דהנה את ביטול המעשה כאשר התנאי לא מתקיים ניתן לפרש בב' אופנים: א. 'בירור' וגילוי מילתא שבכזה מקרה הנתניה לא חלה מלכתחילה, כי למעשה אין שום קיום מצד עצמו. ב. פעולת ביטול – ביטול התנאי הוא הגורם שהמעשה יתבטל (אלא שמבטלו מלכתחילה), כי למעשה יש איזה קיום מצד עצמו.

ומציין לרמב"ם שם משמע כאופן הב'. דבהל' גירושין פ"ח הכ"ב כתב "אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתיים וזו ולא קבע זמן ומת קודם שתתן .. לא בטל הגט שהרי לא קבע זמן, לפיכך .. לא תנשא לזר עד שתחלוץ". ובמ"מ שם: "אף-על-פי שאי אפשר שיתקיים התנאי בשום פנים כיון שמת הבעל, אין מחזיקין הגט בבטל כו' עד שיהי' התנאי מבטל בפועל (וכיון שאי אפשר להיות מבטל בפועל כיון שלא קבע זמן לפיכך חולצת ולא מתיבמת". ולכאורה, הכוונה במה שמציין להרמב"ם והמ"מ, כי מזה מוכח, דזה שכאשר התנאי אינו מתקיים בטל המעשה – אין זה בדרך בירור וגילוי מילתא שהמעשה לא חל מלכתחילה, כי א"כ במקרה שאי אפשר שהתנאי יתקיים, זה עצמו מספיק לביטול המעשה. ומכך

המתנה, אלא שהיא ניתנת על תנאי. וכך בריאת העולם ענינה הוא עולם, אלא שקיומו תלוי בקיום התנאי של התורה, ובהכרח התורה היא דבר נוסף על העולם (ס' הערכים ח"ט ע' רמג). וראה גם בביאור על הערת רבינו 47.

יד בהערת רבינו 47 "מתבטל המעשה מעיקרא" ראה במילואים.

טו ביאור הערת רבינו 47

בהערה מפרט שבאם התנאי לא מתקיים המעשה מתבטל מלמפרע, כי באופן כזה (של אי קיום התנאי) לא היה מעשה כלל. וכמו"כ בתנאי של קבלת התורה, שבאם לא היה מתקיים ח"ו התנאי היה העולם מתבטל למפרע, מפני שבאופן כזה (של אי קיום התנאי) לא נברא מלכתחילה. וכיון שהעולם נברא בתנאי ועל-מנת שישראל יקבלו התורה הרי זו הוכחה שמציאות העולם קשורה לתורה ולאוקות, ומובן לכאורה מדוע התוקף האלוקי שנפעל על-ידי נתינת התורה נותן תוקף במציאות העולם (ראה ס' הערכים ח"ט ע' רמ-רמא). וראה במילואים.

ח. והביאור בזה:

אחת (ועל־דרך־זה ה"כונה" בפעולה היא דבר נפרד מהפעולה); מה-שאיין- כן אצל הקב"ה "איין כח חסר פועל"⁴⁹, ולכן, כל מציאות ה"פועל" היא ה"כח" יח. ועל־דרך־זה בנוגע ל"כוונה" שבבריאה, שכיון שכוונת הבריאה היא

ענין זה, שאצל בשר ודם כוונת ותכלית הפעולה והפעולה גופא הם שני ענינים נפרדים, הרי זה משום שאצלו ה"כח" חסר "פועל"⁴⁹ יח – היינו, שה"כח" וה"פועל" אינם מהות

שם ע' תרד ואילך (בהוצאת תשל"ו. ובהוצאת תנש"א – ע' תרנט ואילך). ד"ה שובה, ולקחתם תרע"א.

49 ראה פרדס שי"א פ"ג – הובא ונתבאר בספר המצות לצמח צדק מצות האמנת אלקות פי"א. המשך תרס"ו ע' ה ואילך. קלט ואילך נוראה בהוספות

ביאורים בתורת רבינו

כמובן גם אין לו כח ליצור את התעופה באופן של יש מאין, הכח שיש לו הוא להפעיל דבר אחר, דהיינו לדחוף ולהפעיל טבע של תעופה שלא נוצרה ממנו (עצם המושג תעופה לא בא מהכח, זהו טבע הקיים בעולם שכאשר דוחפים אבן היא עפה, הכח רק מפעיל את התעופה בפועל), ובכך שמפעיל דבר אחר, הוא נפסק ולא נרגש בפעולה עצמה (הכח הרוחני שביד לא מתגלה בתעופה הגשמית, עד שיייתכן שאדם הרואה אבן לראשונה בחייו, יחשוב שהאבן המתעופפת עפה מעצמה). לכן ה"כח" וה"פועל" אינם מהות אחת.

שאין מחזיקין הגט בבטל עד שיהיה התנאי מבוטל בפועל, מוכח שביטול התנאי הוא הפועל ביטול המעשה, ולכן ביטול המעשה הוא דוקא כשהתנאי מבוטל בפועל, כי כאשר אינו מבוטל בפועל אין מי שיבטל את המעשה (ס' הערכים ח"ט ע' תסג).

וראה סה"מ אעת"ר (ע' כג-כד) שהכח חסר בתוכו את הפועל, ולכן חסר בכוחו לעשות את הפועל.

אמנם אם הם ב' מעשים, צריך להבין כיצד מבטלו 'מעיקרא', שכן מעשה הב' – ביטול התנאי – קורה רק בזמן מאוחר יותר, אלא תנאי הוא רק 'כמו' דבר שני, כלומר, מעשה נתינה שנעשה על תנאי לא חל לגמרי בשעת הנתינה, אלא כל זמן שלא נתקיים התנאי, המעשה תלוי ועומד בין שמים לארץ – לא מקויים ולא מבוטל. לכן התנאי יכול לפעול למפרע (עפ"י ספר הערכים ח"ט עמ' תסד, הערות וביאורים תתעא ע' 48. ראה גם שם תתעד ע' 51).

יח "מה-שאיין-כן אצל הקב"ה אין כח חסר פועל"

הכח המהווה את הנבראים יש לו כח ליצור יש מאין, וכל מציאות הנברא באה מכך שלו יש כח, ממילא מורגש בנברא שהוא בא מהכח. יתירה מכך, למעלה "כל מציאות הפועל היא הכח" ובכך הפועל כלול בכח.

מזו "ואפילו זה שכוונת הבריאה .. מלשונו "ואפילו כו" משמע שכוונת הבריאה שייכת לעולם יותר מאשר תנאי. אך לכאורה הוא להיפך, שכן כוונה היא נפרדת מהמעשה – דברים שבלב, ואילו התנאי מקשר אותו עם המעשה והוא נעשה גדר במעשה. הביאור בזה ראה במילואים לביאור יט.

משל לכך, מהבחינה של 'מידות שבשכל' (המשך תערי"ב א, לב), והיינו שהשכל מחייב שכיון שדבר הוא טוב ראוי לאהוב אותו או להיפך. מידות אלו שונות מהמדות שבלב, שכן בשכל הן בטלות והן רק אמצעי לשכל. כלומר, למרות שהשכל מחייב שתהיה התפעלות המידות, מה ש'מעניין' את

יז "הכח חסר פועל – היינו, שה"כח" וה"פועל" אינם מהות אחת"

למשל כח הזריקה הפועל את תעופת האבן, הרי תעופה גשמית היא באין ערוך לכח הרוחני, ולכן אין אפשרות להמשיך אותה מתוך עצמו,

האמיתית⁵⁰, ולא גשמיות וחומריות העולם⁵¹.

הנבראים, מצד ענינם הם, מציאות הבריאה וכוונתה הן ב' דברים, כדלקמן ס"י כ.

51 וראה ספר המצות שם (בסוף הפרק) בשם הרמב"ם: שהמציאות של הנבראים הנראה לנו

"בשביל התורה ובשביל ישראל" – הרי התורה וישראל הם מציאותה יש

50 ו"בשביל התורה כו" אינו ענין נוסף על הבריאה כי אם זהו ענינה של הבריאה גופא. וראה לעיל ח"ב שם ס"ה. ועוד.

ומ"מ צ"ל התנאי כו' עם מעשה בראשית – כי לגבי

ביאורים בתורת רבינו

יט "כוונת הבריאה .. מציאות האמיתית ולא גשמיות וחומריות העולם"
גם לאחר שנבראה בריאה גשמית, מציאותה האמיתית היא הכוונה, והגשמיות וחומריות הן רק טפל (וזה שבכל זאת הגשמיות וחומריות נראית לעיקר, ראה לקמן סעיף י').

שכן בשונה מפעולה של בשר ודם, שאינה נוצרת מהכוונה אלא מכח העשיה, ולכן הכוונה אינה שייכת לפעולה (- אין חילוק בשולחן אם מטרת יצירתו היא לספרי קודש או לספרי חול), אלא היא רק התכלית והמטרה של האדם הפועל - הרי למעלה, מכיון שאין מחשבותיו כמחשבותינו הנברא נוצר מהכוונה עצמה, ולכן היא מציאותו האמיתית.

ליתר ביאור, בדרגת הכוונה הדגש והחשיבות היא על הכוונה של העליון - תורה וישראל, ולא על התחתון עצמו - העולם. ולכן מתהווה עולם בטל בתכלית. שכן זה שהעולם נברא בשביל התורה הפירוש בזה [לא דמכיון שאי אפשר שיהיה קיום התורה בלי עולם לכן נעשה רצון לעולם ומרצון זה נברא העולם, שאז המכוון הוא שיהיה עולם, ונמצא שגם העולם (בתור עולם) הוא מציאות, כי אם] שמצד הכוונה עצמה (לפני הרצון) מתהווים העולמות (ראה בפרטיות ס' הערכים ט ע' רמב"ם, רמח"ם, ובהערות 33-34). וראה דוגמאות לכך בביאור כב. וראה במילואים.

כ בהערת רבינו 50 "בשביל התורה .. הוא עניינה של הבריאה גופא. ומכל-מקום צריך להיות התנאי"

בשאלה של סעיף ז פירש את המילים "בשביל התורה" שהבריאה היא "בשביל" דבר אחר, אבל אין זה שמציאות הבריאה גופא היא התורה. ועל

השכל היא להבין את הדבר לאשורו, וחלק מכך הוא להבין אם ראוי לאהוב אותו או להיפך, ולא המידות עצמן. ולכן, באם בנוגע לפרט אחד השכל יחייב אהבה ובנוגע לפרט אחר השכל יחייב יראה, האהבה והיראה יהיו כאחד - שתיהן מחויבות מצד השכל ואין כל סתירה ביניהן. וזוהי דוגמה לדבר שכל מציאותו היא מקורו ובכך הוא כלול במקורו.

[אך כפי שהמידות בלב (אהבה, יראה וכו'), הן מנגדות זו לזו. וכדי שאכן ייווצרו מידות שבלב, שהן מדות שמחוץ למקורן (- השכל) והן בבחינת מציאות, הוא על-ידי מדרגה הנותנת להן חשיבות - 'שכל שבמידות']

ועל דרך זה למעלה, הנברא התהווה ממצב בו החשיבות היא של המקור, שכן הכח האלוקי נשאר בדרגתו ולא התייחס ודרש שהנברא יתהווה (אלא הנברא מתהווה מצד מציאותו של הכח עצמו), ואזי נברא דבר שבטל לגמרי ואמצעי למקור (ראה ספר הערכים ח"ט ע' רמז - רמב"ם הערה 31 ו-33).

[אלא שישנו הבדל נוסף בין מידות שבלב למידות שבשכל, בשכל ייווצרו רק מידות שכליות שהן הבנה קרה ללא התפעלות. משא"כ למעלה תיווצר כל השלימות שיש בנברא. הסיבה להבדל היא משום שבכח השכל לייצר רק מה שבדומה אליו ובערכו - הבנה. ואילו מידות ממש נוצרות ממקור אחר בנפש שבערכן (והשכל רק מכוון אותן מה לאהוב, לשנוא וכדו'). אך למעלה בכוחו להוות נברא שבאין ערוך, ומכיוון שהוא מתהווה ממצב בו החשיבות והעניין הוא של המקור, לכן מורגש בו שהוא רק אמצעי למקור.

וכשהנברא ייצא מהכח, היינו שיהיה בבחינת פירוד, לא יתוסף בו דבר מלבד הפירוד. כי כל שלימות הנברא נמצאת כבר בטלה וכלולה בכח].

מציאותו הגשמית של הכלי ונעשית טפילה אל הכוונה, שהיא האוכלין, עד שהכלי נחשב לחלק מהאוכלין; ומאחר שהאוכלין הם פחות מכשיעור, גם הכלי הוי פחות מכשיעור (אף שמצד מציאותו הגשמית יש בו שיעור) כב.

סיכום: אצל הקב"ה "אין כח חסר פועל", וכיון שכוונת הבריאה היא "בשביל התורה ובשביל ישראל" – הרי התורה וישראל הם מציאותה האמיתית, ולא גשמיות וחומריות העולם.

הוא גשמיות וחומריות.

52 משנה שבת צג, סע"ב. רמב"ם הל' שבת ספ"ח.

ומטעם זה מצינו בכמה מקומות בדיני התורה, שהעיקר הנוגע לנו הוא כוונת הדבר ולא גשמיותו וחומריותו. ולדוגמא, הא דקיימא לך⁵² (- המקובל בידינו להלכה) ש"המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי כא, פטור אף על הכלי, שהכלי טפילה לו"; היינו, דאף שבכלי הגשמי יש שיעור הוצאה (ואילו היה מוציאו בפני עצמו לרשות הרבים, היה חייב על ההוצאה) – מכל מקום, כיון שכוונת ההוצאה לרשות הרבים היא בשביל האוכלין, מתבטלת

אינו אמתת מהותן . . שהמציאות אמיתי שלו הוא בעודו במחשבת הבורא יתברך. עיי"ש. וראה לקמן בשיחה סעיף י' מוה"ק נוצרה "מציאות הנבראים הנראית לעינינו" שעיקרה

ביאורים בתורת רבינו

פועלת ב'הפצא' ש"מתבטלת מציאותו הגשמית ונעשית טפלה אל הכוונה".

ובמקום אחר (לקו"ש ח"ה ע' 74 הערה 61) מביא רבינו ענין זה בקשר למעשר שהפריש יצחק, שכתוב "וימצא בשנה ההיא מאה שערים" ופירשו רז"ל ש"אומד זה (שיצחק אמד את השדה כמה היא ראוי לעשות) למעשרות היה". והביאור בזה: כל כוונתו של יצחק בזה שזרע דגן היתה בכדי להפריש מעשר. דמכיון שמצות מעשר היא דוקא מ"תבואת זרעך" ולא מן הלקוח, לכן, בכדי לקיים (ולתקן) מצות מעשר, הוצרך לזרוע תבואה. ונמצא, שתוכנה הפנימי של זריעת התבואה של יצחק היתה (לא ענין של זריעת תבואה, אלא) הכשר להפרשת (ולתקן) מעשר.

ובלקו"ש חלק י ע' 105 מביא לכך דוגמה מהחיות בגוף. שאין הם שני דברים גוף ונפש, אלא מציאות הגוף כדבר דומם מתבטלת ונאבדת ומהותו נעשית אדם חי, שלכן אדם בריא אינו מרגיש את גופו (וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 181, ח"ט ע' 247). וכך צריך לומר שהיה נראה עולם כפי שנברא מהכוונה, שמציאותו האמיתית היתה הכוונה, והגשמיות והחומריות היו מתבטלות וטפלות לכוונה.

כך כותב כאן שזה שהעולם הוא "בשביל" התורה אינו כדבר נוסף על הבריאה אלא הוא עניינה (ראה דוגמה לכך בביאור הבא).

ומקשה לשם מה צריך גם תנאי כדי לקשר העולם עם אלוקות, הרי התנאי הוא דבר נוסף על המעשה (ופחות מחובר מהכוונה כנ"ל במילואים לביאור הקודם)?

על כך מבאר לקמן, שלגבי הנבראים, מצד ענינם הם, מציאות הבריאה וכוונתה הן ב' דברים, ותפקיד התנאי הוא לפעול ולהמשיך במציאות החיצונית ש"לגבי הנבראים".

כא "המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי" כדי להתחייב בשבת על איסור הוצאה מרשות לרשות, נדרש להוציא "שיעור הוצאה", היינו גודל מסויים ולא פחות. ולגבי הוצאת מאכל השיעור הוא גרוגרת (שבת ז, ד).

כב "פטור אף על הכלי" בפשטות לומדים שהפטור על הכלי הוא דין ב'אברא' (באדם), מצד שעיקר כוונתו לא בהוצאת הכלי אלא במאכל, ובפרט בשבת שבסיס החיוב הוא מלאכת מחשבת. אך רבינו לומד שהתורה

כוונתו ותכליתו על-ידי זה שמקיימים בו מצוה, "מסתלקת" ומתבטלת⁵⁷ מציאותו החיצונית של הדבר, ואזי אין כאן אלא פנימיות מציאותו ותכליתה, שהיא המצוה. ועל כן, כיון שהכוונה והתכלית דשריפת התרומה היא "צורך גבוה", בטל ממילא "צורך הדיוט" שבזה⁵⁸.

סיכום: הענין הנ"ל שכל מציאות העולם היא התורה וישראל, מצינו גם בנגלה, בדין איסור שריפת תרומה טמאה ביום טוב אפילו כשרוצה להסיק בה תבשילו, והטעם משום שבטל לו צורך הדיוט בפני צורך גבוה והרי זה כאילו כולו של גבוה.

י. אבל על-פי זה יוקשה לאידך גיסא (ועל-דרך הקושיא דלעיל ס"ו): ענין זה, שכוונת הבריאה היא "בשביל התורה ובשביל ישראל", לא נתחדש בשעת מתן תורה, אלא זו היתה כוונת הבריאה מתחילתה, דתיכף ברגע הבריאה זו היתה כל מציאותה. ואם כן, מהו החידוש דמתן תורה, שמחמתו דוקא אז נעשה העולם במצב של "שקטה"?

והביאור בזה: זה שכל מציאות הבריאה היא רק ה"כוונה" שבה, הרי

ט. כל ענין בפנימיות התורה ישנו (על-כל-פנים ברמז) גם בנגלה דתורה. ועל-דרך-זה מצינו הענין הנ"ל (שכל מציאות העולם היא התורה וישראל) בכמה מקומות בנגלה, על-כל-פנים ברמז, ולדוגמא בדברי התוס':

הלכה היא, שכשם ש"אין שורפין קדשים ביום טוב"⁵³ (כיון שזהו רק "צורך גבוה" (- הקב"ה) ולא "צורך הדיוט")⁵⁴, כך אין שורפין תרומה טמאה ביו"ט⁵⁴. והקשו בתוס'⁵⁵, דכיון שהנאה משריפת תרומה מותרת היא, אמאי (- למה) לא התירו שריפת התרומה על-מנת ("להסיקן) תחת תבשילו", שיש בזה "צורך אוכל נפש"? ותירצו בתוס'⁵⁶: "הואיל ואית ביה נמי צורך גבוה, בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאילו כולו של גבוה" (- הואיל ויש בו גם צורך גבוה, בטל לו צורך הדיוט בפני צורך גבוה והרי זה כאילו כולו של גבוה).

ובפשט הדברים – תירוץ זה דורש הסברה: מהיכא תיתי (- מהיכן נלמד) דיבטל "צורך גבוה" את "צורך הדיוט"?

אבל על-פי הנ"ל יובן: כיון שמציאותם האמיתית של כל עניני העולם היא התורה וישראל, הרי בשעה שמשתמשים בדבר על-פי

57 ע"ד ביטול שיעור הכלי הנ"ל (ס"ח).

58 על-פי המבואר בפנים יש לתרץ מה שהקשה בתוס' ביצה שם, מצליית פסחים ד"היכי דחיא יו"ט הא אית ביה צורך גבוה כי אם צלי אש" – כי מכיון דפסח "לא בא מתחילתו אלא לאכילה" (משנה פסחים עו, ב), נמצא, דאכילת הפסח היא ה"כוונה" של הצליה, ולכן אינה מתבטלת מפני ה"צורך מצוה" דצליה.

53 שבת כד, ב. וש"נ.

54 שבת שם.

55 ד"ה לפי (שבת שם). ד"ה לא (פסחים מו, א). ד"ה ועל (ביצה כז, ב).

56 ביצה שם. וראה תוס' שבת ופסחים שם בסגנון אחר קצת.

ביאורים בתורת רבינו

"אוכל נפש", כלומר למזונו של האדם.

כג שזהו רק "צורך גבוה" ולא "צורך הדיוט" ומלאכת הבערה הותרה ביום טוב רק לצורך

על-פי חומר הכלי, כנ"ל ס"ח]; אבל במתן תורה ניתן הכח לגלות בעולם, מצדה, את מציאותה האמיתית – ולכן אז "שקטה" (ובכך מתורצת גם השאלה דלעיל סעיף ז) כו.

סיכום: אף שכוונת הבריאה "בשביל התורה ובשביל ישראל" לא נתחדשה בשעת מתן תורה, מכל מקום דוקא במתן תורה הארץ שקטה, לפי שאז ניתנה היכולת לגלות מצד העולם, את מציאותו האמיתית.

יא. על-פי כל הנ"ל יובן גם החילוק בין ה"עדות" דשמים וארץ ל"עדות" דנשמות ישראל (שהוקשה בסעיף ו):

כיון ש"נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" 60 – והרי "דירה" קאי על המשכת עצמותו יתברך 61 – בודאי

זה כפי שהדבר הוא מצד למעלה, מצד הקב"ה, כיון שלגביו "אין כח חסר פועל" (כנ"ל ס"ח); אבל מצד הנבראים (שלגביהם "כח חסר פועל" יד) אין ניכר ונרגש ענין זה שכל מציאות העולם היא אלקות 59.

תכלית הכוונה הרי היא, שיומשך ויתגלה בבריאה, מצד העולם גופא, שכל מציאותה היא התורה וישראל, ואז תהיה מציאות העולם מאוחדת באלקות בגלוי (גם מצד העולם).

וזהו שדוקא במתן תורה נתקיים "ארץ . . שקטה": קודם מתן תורה, הרי מצד העולם גופא לא היה נראה וניכר בגלוי שייכותו לתורה וישראל, ולכן היתה גשמיות העולם בתוקף [על-דרך כלי בפני עצמו, ששיעור ההוצאה נמדד

59 כי זה שאין כח חסר פועל – הרי הפועל הוא במדריגת הכח (ראה במקומות שבהערה 49) כו. וראה לעיל הערה 51.

60 תניא רפ"ו. מתנחומא נשא טו. ועוד.

61 אור התורה בלק ר"ע תקצו. המשך תרס"ו בתחילתו (ס"ע ג'). ובכ"מ.

ביאורים בתורת רבינו

כד "שלגביהם" כח חסר פועל"

כלומר, התהוות הנבראים היא לפי הגדרים שלהם. ובגדרי הנבראים מחשבתו של האדם אינה פועלת מאומה אלא עשייתו. ומכיון שפעולה הבאה מעשיה אינה מאוחדת איתה כנ"ל, לכן צורת הבריאה שלהם היא באופן של "כח חסר פועל", היינו שהכוונה הפנימית נעלמת מהם לגמרי ועיקרו של העולם הוא גשמיותו וחומריותו (ראה ספר הערכים ח"ט ע' רנא. מעין זה ראה ס' הערכים ד ע' תקלג מילואים להערה 309). וראה במילואים.

כה בהערת רבינו 59 "כי זה שאין כח חסר פועל – הרי הפועל הוא במדריגת הכח" כלומר, כוונתו לבאר המרחק והעדר השייכות שבין העולם שלנו לעולם שנוצר באופן דאין כח חסר פועל. ומבאר שהעולם ההוא הינו עולם שכל

עניינו הוא המקור (כנ"ל המשל ממידות הכלולות בשכל בביאור יח), ואין זה דומה לעולם שלנו שעניינו הוא מציאותו.

כו תירוץ השאלה מסעיף ז

בסעיף ז הקשה "הרי מציאות העולם היא גשם וחומר .. ואיך אפשר לומר שלאחרי מתן תורה ניתן תוקף במציאות העולם"? ולכאורה, מה התירוץ על כך, הרי מציאות העולם שלגבי הנבראים עניינה העלם, ובה מתן תורה פעל לכאורה חלישות ולא תוקף? אלא כאן לא כתב כפי שכתב לעיל (סעיפים ח-ט) שמתבטלת מציאותו החיצונית של העולם, כי במתן תורה ניתן הכח לגלות שגם זה שהעולם נברא כמציאות, באמיתיות זה גופא הוא בשביל התורה וישראל, שגם עולם שהוא מציאות קשור עם אחדותו ית'.

והארץ הם ענין בפני עצמו הנפרד מכח האין-סוף.

וכדי שתתמלא הכוונה שה"דירה" לעצמותו תהא גם מצד הנבראים עצמם, צריכה להיות עבודת התורה ומצוות דנשמות ישראל, שעל-ידי זה הרי הם פועלים זה כח, שה"דירה בתחתונים" תהא מצד התחתונים גופא⁶³ כט.

נתקיים הדבר בפועל (על-דרך מה שנתבאר לעיל ס"ח) ואכן ישנה "דירה" לעצמותו יתברך בתחתונים⁶², והענין בא לידי ביטוי⁶³ (גם) בנצחיות השמים והארץ כו' המורה על כח האין-סוף שישנו בכריאה (כנ"ל בארוכה).

אבל לאידך גיסא, כיון שזהו רק מצד "למעלה", הרי זה באופן שהשמים

63 להעיר מהמשך תע"ב ח"א פ"ס בענין "וכל קומה לפניך תשתחוה" כ'.

64 ראה בארוכה לקוטי שיחות ח"ב ע' 73 ואילך ובהערות שם.

62 להעיר מד"ה איכה תשל"א פ"ב (ספר המאמרים מלוקט תמודאלול ע' קסא. וראה ספר המאמרים עת"ר ע' רטז): עולם על מילואו נברא, פירוש... שנברא באופן שיהיה מוכשר ורואי לגילוי אור דעיקר שכניה כו'.

ביאורים בתורת רבינו

כז בהערת רבינו 63 שם מבואר שמצד זה שהעולם כלול במחשבה הקדומה דא"ק יש בו כאן למטה ביטול מסוים. והוא על דרך זה שכתוצאה מענין "אין כח חסר פועל" נעשה דירה מסויימת בעולם המתבטאת בנצחיות השמים והארץ.

כח "פועלים.. מצד התחתונים גופא" כאן כותב "פועלים" (בשיחה במקור "טוען זיי אויף") דירה בתחתונים שהוא מלשון חידוש ולעיל בסעיף הקודם כתב ש"במתן תורה ניתן הכח לגלות בעולם", וראה במילואים.

כט "שה"דירה בתחתונים" תהא מצד התחתונים גופא

לעיל בסעיפים ח-ט (בדוגמאות מהוצאת כלי ואכילת גבוה, שמדובר על המצב כפי שהוא לגבי הקב"ה "בדיני התורה"), כתב שמתבטלת מציאותו החיצונית של העולם, וכאן שמדובר על המצב כפי שהוא מצד הנבראים כתב ש"הדירה תהא מצד התחתונים גופא" ואין צריך להיות ביטול מציאות התחתונים). נמצא שהמצוות פועלות ב' עניינים. א. לגלות שאין כח חסר פועל ותבטל מציאותו החיצונית (סעיפים ח-ט). ב. לקשר את החיצונית עם האלוקות) בסעיף י הוא מצד עצם העניין של מתן תורה, ובסי"א הוא על-ידי המצוות).

משל לכך, ישנו ציווי של "וידעת היום והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלוקים גו'", להתבונן בשכל כדי להבין את הענין שמאמין בו, ולהביא האמונה בפנימיותו. והנה, אדם שאמונתו באלוקות אינה חזקה דיה, אין לו אפשרות לחקירה שכלית אמיתית, אך אדם שאמונתו באלוקות חזקה ביכלתו לקיים הציווי באופן מושלם. ומבואר (תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"ד ע' קנו) דכאשר ההתבוננות וההשגה הן בכדי שגם השכל שלו יהי' כפי האמת, הוא משתדל (שהשכל לא יהיה מושפע מהאמונה, כי אם) שההתבוננות והשקוף"ט שלו יהיו על-פי אמיתית השכל, בכדי שגם השכל כמו שהוא במציאותו יהי' כפי האמונה. ועוד מבואר (שם הערה 35), דמכיון דזה שהשכל נשאר במציאותו (ואינו מתבטל לגבי האמונה) הוא בשביל האמונה, בכדי שגם השכל כמו שהוא במציאותו יהי' כפי האמונה – נמצא, שענינה (הפנימי) של מציאות השכל הוא ביטול.

ועל כן גם במציאות החיצונית של העולם, כפי שהיא לגבי הנבראים - נפעל תוקף, כי אמיתית עניינה בתור מציאות היא בשביל התורה וישראל.

וזהו שכותב "לגלות בעולם, מצדה, את מציאותה האמיתית", שכן אם מדובר מצד העולם מה זה שייך למציאותו האמיתית, הרי מדובר על מציאותו החיצונית? אלא לגלות את האמת שעומדת מאחורי זה שהעולם הוא מציאות.

אל תכלית שלימותו, בשעה שיקויים היעוד "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו"⁶⁷, וכח האינסוף שישנו בשמים וארץ יתגלה גם בראיית כל בשר.

מה-שאינ-כן ב"עדות" דנשמות ישראל הרי זה להיפך: ענין זה שישאל ממשיכים עצמותו יתברך על-ידי עבודתם נפעל בשלימותו תיכף בעת עשיית המצוה כו'; אלא שהמשכה זו, שנשלמה כבר בזמן הגלות, תתגלה לעתיד לבא⁶⁸.

סיכום: שמים וארץ הם עדי בירור, כי גם לאחר עדותם העצמות היא דבר הנעלם שיתגלה ויתברר רק לעתיד לבוא, ואילו ישראל הם עדי קיום, שממשיכים בעבודתם את העצמות כבר כעת.

יג. כשם שענין ה"עדות" ישנו למעלה, על-דרך-זה ישנו הענין בעבודת האדם:

ישנה עבודה שעל-פי טעם ודעת, וזהו "דבר הנגלה" והברור שצריך לעסוק בעבודה זו; ולמעלה מזה היא העבודה שלמעלה מטעם ודעת – העבודה שבבחינת מסירת-נפש. אבל גם עבודה זו אפשר שתהיה שלא באופן של "עדות", להיותה מוגבלת בהגבלות השכל, היינו שהמסירת-נפש היא מדודה רק על-פי דיני השלחן-

וזהו גם כן ההסברה בפנימיות הענינים בזה ש"עדי קיום" פועלים תוקף במעשה עצמו (כנ"ל ס"ג שלכן בקידושין לא אומרים "תוך כדי דיבור כדיבור דמי"): על-ידי ה"עדות" דישראל נפעל תוקף⁶⁵ בכריאה – "שקטה", כנ"ל בארוכה].

סיכום: על-פי-זה מובנת המעלה של העדות של ישראל על שמים וארץ, שכן על-ידי העבודה של ישראל הם פועלים שה"דירה בתחתונים" תהא מצד התחתונים גופא.

יב. ובזה יש לבאר גם כן החילוק הנ"ל (ס"ב) בין "עדי קיום" ל"עדי בירור" [ש"עדי קיום" נעשים בגדר "עדים" בשעת ראיתם, ו"עדי בירור" – רק בשעת הגדת העדות בבית דין], בפנימיות הענינים:

ה"עדות" דשמים וארץ עצמם אינה מגלה וממשיכה את עצמותו יתברך בעולם, שהרי השמים וארץ הם חלק מהעולם, מלשון העולם [– דזה שכח האינסוף מתבטא בשמים וארץ, אין זה מצד מציאותם הם, אלא מצד אלקות⁶⁶], ורק שיש בכח ישראל לראות בזה את כח האינסוף – ולכן, גם לאחר העדות נותרת בחינת עצמותו יתברך "דבר הנעלם לגמרי".

ושלימות ה"בירור" והגילוי תהיה דוקא לעתיד לבא, כאשר יגיע העולם

67 ישעיה מ, ה. וראה לקוטי שיחות ח"ט ע' 63 (וש"נ) שהפירוש בזה הוא, שהראיה תהיה (לא מצד הגילוי ד"פי ה", כי אם) מצד הבשר גופא, עיי"ש.

68 שזהו הביאור במה שאמרו רז"ל (אבות פ"ד מ"ז) "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" – כי לעתיד לבוא יהיה רק גילוי המשכת העצמות שנעשה על ידי עשיית המצוות בעולם הזה (ראה בארוכה לקוטי שיחות ח"ה ע' 243 ואילך. ושו"נ).

65 וגם בנוגע לאלקותו יתברך ישנו הענין ד"יקום דבר" כביכול, כמרז"ל [ספרי ברכה לג, ה. מדרש תהלים באבער קכג, ב. הובא ונתבאר באור התורה נ"ך ע' קפב] – עה"פ (ישעיה מג, יב) "ראתם עדי נאום ה' ואני אל" ["כשאתם עדי אני אל וכשאין אתם עדי אין אני אל". ולהעיר ג"כ ממרז"ל (איכ"ר א, 1) "מוסיפו" כח בגבורה של מעלה". ועוד כיו"ב.

66 ראה בנסמן לעיל הערה 39.

כל הדברים החיצוניים שביכלתם להעלים על המצוה, ואין כאן אלא מציאות המצוה.

והרגש זה בא מצד ענין ה"עדות" שבנשמה:

מצד טעם ודעת ("ממלא כל עלמין"), ואפילו מצד בחינה שלמעלה מטעם ודעת, אלא שיש לה שייכות לטעם ודעת ("סוכב כל עלמין") – ישנו מקום למציאות הנבראים;

ודוקא מצד העבודה דעצם הנשמה (הקשורה בעצמותו יתברך) יכול להיות נרגש – ואכן נרגש – אצל איש ישראל, שכל מציאות העולם היא אלקות (תורה ישראל).

סיכום: מאחר שכל מציאות העולם היא התורה וישראל, לכן כשיהודי הולך לקיים מצוה, אל לו להתחשב בשום ענין אחר, ועי"ז יתבטלו ממילא כל הדברים שביכלתם להעלים על המצוה. ועבודה זו באה מצד ה"עדות" שבנשמה, שכן רק מצד עצם הנשמה כל מציאות העולם היא אלקות.

(משיחת ג' ניסן תשי"א, ש"פ שלח תשל"ו, ש"פ וישב תשל"ז – לקוטי שיחות חלק יט, שופטים ד בתרגום ללשון הקודש)

ערוך⁶⁹, ועל כל דבר עורך האדם חשבון לעצמו אם מחוייב הוא על-פי שו"ע למסור את נפשו.

והעבודה הכי נעלית היא, שמצד ההתקשרות דאיש ישראל בעצמותו יתברך (מצד עצם הנשמה), מסירת נפשו היא בלי שום הגבלות וחשבונות⁷⁰ – ועל עבודה זו נאמר "אתם עדי", דעל-ידי עבודה זו "מעידין" ישראל וממשיכים בחינת עצמות אין-סוף ב"ה בעולם הזה.

סיכום: בעבודת האדם, ענין העדות הוא כאשר העבודה אינה גלויה וברורה, ואף אינה מוגבלת בהגבלות השכל, וזוהי העבודה של מסירות נפש בלי כל חשבון מצד עצם הנשמה.

יד. וענין נוסף בזה:

מאחר שכל מציאות העולם היא, כנ"ל, ה"כוונה" שבו – התורה וישראל, ובשעה שכוונה זו באה לידי גילוי מתבטלת המציאות החיצונית של העולם –

הרי ההוראה מזה היא, שבשעה שאיש ישראל הולך לקיים מצוה, אין לו להתחשב בשום ענין, לא במציאותו הוא ולא במציאות ענינים אחרים – כי כשעסקו של האדם הוא במצוה, בטלים

70 ראה לקו"ש ח"ד ע' 1072 ואילך. ועוד.

69 ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה. טושו"ע יו"ד סקנ"ז. ונ"כ שם.

סיכום כללי

פועל, וכיון שכוונת הבריאה היא "בשביל התורה ובשביל ישראל" – הרי התורה וישראל הם מציאותה האמיתית, ולא גשמיות וחומריות העולם.

סעיף ז: ענין זה שכל מציאות העולם היא התורה וישראל, מצינו גם בנגלה, בדין איסור שריפת תרומה טמאה ביום טוב אפילו כשרוצה להסיק בה תבשילו, והטעם משום שבטל לו צורך הדיוט בפני צורך גבוה והרי זה כאילו כולו של גבוה.

סעיף י: לכאורה קשה, הרי כוונת הבריאה "בשביל התורה ובשביל ישראל" לא נתחדשה בשעת מתן תורה, ומדוע דוקא אז "שקטה" הארץ? והביאור, לפי שאז ניתנה היכולת לגלות מצד העולם, את מציאותו האמיתית.

סעיף יא: על-פי-זה מובנת המעלה של העדות של ישראל על שמים וארץ, שכן ע"י העבודה של ישראל הם פועלים שה"דירה בתחתונים" תהא מצד התחתונים עצמם.

סעיף יב: ולפי זה מובן ששמים וארץ הם עדי ברור, כי גם לאחר עדותם העצמות היא דבר הנעלם שיתגלה ויתברר רק לעתיד לבוא, ואילו ישראל הם עדי קיום, שממשיכים בעבודתם את העצמות כבר כעת.

סעיף יג: בעבודת האדם ענין העדות הוא כאשר העבודה אינה גלויה וברורה, ואף אינה מוגבלת בהגבלות השכל, וזוהי העבודה של מסירות נפש בלי כל חשבון מצד עצם הנשמה.

סעיף יד: כמו כן, מאחר שכל מציאות העולם היא התורה וישראל, לכן כשיהודי הולך לקיים מצוה, אל לו להתחשב בשום ענין אחר, ועי"ז יתבטלו ממילא כל הדברים שביכלתם להעלים על המצוה. ועבודה זו באה מצד ה"עדות" שבנשמה, שכן רק מצד עצם הנשמה כל מציאות העולם היא אלקות.

סעיף א: שני סוגי עדים: א. עדי ברור, המאמתים את הפעולה. ב. עדי קיום, הנותנים תוקף לפעולה.

סעיף ב: הבדל נוסף: עדי ברור נדרשים לחקירה ודרישה, שכן עדותם היא בעת הברור בבית הדין, ואילו עדי קיום אינם נדרשים לחקירה, שכן נעשו כבר עדים בעת הראי"ה.

סעיף ג: על פי האמור ניתן לבאר הטעם שבקידושין לא אומרים הכלל "תוך כדי דיבור כדיבור דמי", והמקדש לא יכול לבטל את הקידושין, שכן העדים הם שנותנים את התוקף למעשה הקידושין.

סעיף ד: על דרך זה בפנימיות הענינים יש ב' סוגי עדים על הקב"ה: א. ישראל. ב. שמים וארץ.

סעיף ה: והנה, עדות נדרשת לדבר הנסתר, ואילו על דבר הנגלה, או אפילו על דבר העשוי להתגלות אין צריך עדות. ובפנימיות: על כך שה' מחיה את העולם, ואפילו על בחינת האור שלמעלה מן העולם אין צריך עדות, כיון שהשכל עצמו מכריח זאת, ורק על עצמותו יתברך שלמעלה לגמרי מהשכל צריך עדות. ובזה יש שני אופנים: א. עדי ברור – שמים וארץ שנצחיותם מורה על כח האין סוף. ב. עדי קיום – ישראל, הפועלים המשכת העצמות.

סעיף ו: החידוש בעדות של ישראל על השמים והארץ, שישאל מגלים שהעולם מאוחד בתכלית עם העצמות, ואינו מציאות לעצמו.

סעיף ז: ביאור הענין, בהקדים דרשת חז"ל על הפסוק "ארץ יראה ושקטה", שמתן תורה פעל תוקף במציאות העולם ולכן שקטה הארץ. וקשה, הלא מציאות העולם היא גשם וחומר, ובמתן תורה ניתנה הרי היכולת להחזיר קדושה בעולם, וא"כ אדרבה נפעלה בעולם חלישות.

סעיף ח: והביאור, אצל הקב"ה "אין כח חסר

מילואים

האלוקי המהווה, שבאם יסתלק תתבטל מציאות העולם רק מכאן ולהבא (וכל שכן בשונה מביטול הנצחיות שאינה מבטלת כלל את מציאות העולם כדלעיל ביאור יא)

יתירה מזו, התנאי פעל שהביטול של העולם יהיה גם מצידו של העולם, ועל דרך המבואר שנס יכול להיות בב' אופנים. א. היפך גרדי התחתון מצד שליטת הקב"ה. ב. מצד הסכמת התחתון. והוא כאשר הדבר נברא מלכתחילה על מנת שייעשה בו נס. וכך לכאורה גם פעולת התנאי של קבלת התורה, שענינה שהעולם יסכים מצידו עליה (לקו"ש שבהערת רבינו כאן).

לביאור יט: וזו מעלת הכוונה על התנאי ש"התנה הקב"ה עם מעשה בראשית .. אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו", שבעשיה על תנאי העיקר הוא המעשה, אלא שהמעשה הוא על תנאי. ובענייננו העיקר הוא בריאת העולם וקבלת התורה היא רק תנאי, ובכך יש נתינת מקום לעולם (שם).

לביאור כד: עניין דומה נתבאר בלקו"א סוף פכ"א, שלנבראים נדמה שהדיבור האלוקי נפרד ממהותו ועצמותו ית', "אך לגבי הקב"ה מיוחדות דבורו ומחשבתו בתכלית היחוד במהותו ועצמותו ית' גם אחר שיצא דבורו ית' אל הפועל בבריאת העולמות".

לביאור כה: לעיל, כשמדובר על האמת של החיצוניות כתב בלשון מגלים - "לגלות בעולם .. את מציאותה האמיתית", ואילו כאן שמדובר על החיצוניות של החיצוניות כתב "פועלים" שהוא לשון חידוש. ובדוגמת המשל הנ"ל (ביאור...) מאמונה ושכל, שהאמונה היא האמת וענינו הפנימי של השכל, והיא מובילה את השכל למחקר אמיתי, ומגיע למסקנא שאין עוד מלבדו, הנה לגבי האמונה זהו גילוי, אך לגבי השכל שהוא ענין של מחקר, כאשר מגיע למסקנא שאין עוד מלבדו הרי זה פעולה וחידוש. ענין הא' (גילוי) הוא הכח שניתן במתן תורה. וענין הב' (חידוש) נפעל בכח העצמות על-ידי המצוות כפי שמבואר בסעיף יא.

לביאור ו: לאמיתו של דבר, העובדה שהשכל יכול לקבל הוכחה זו על מציאות אור הסובב באה דווקא מצד הנשמה, שכן השכל מצד עצמו לא היה מגיע לכך, כי לא יעלה בדעתו שיש דרגה שלגביה מעלה וחסרון הם בשווה ולסברא שכלית אין כל ערך. ולכן הסיבה שמתקבל בשכל שיש בחינה כזו היא מצד הנשמה שמאיר בה הבלי גבול האמיתי. ולכן הידיעה על בחינה זו היא רק בישראל].

לביאור ח: הטעם שלאחר ששת אלפים שנה תיפסק הבריאה במתכונתה הנוכחית, אינו מצד חולשתה, אלא מצד רצון ה' (ס' החקירה שם, תקעו שם).

דוגמה לדבר: קול ה' היה נשמע בכל אוהל מועד באופן חזק ואדיר, ואילו מחוץ לאהל מועד לא היה נשמע כלל, אלא נפסק בבת אחת (ראה רש"י ויקרא א, א). כי התגלות כח הבלי גבול הוא במקום בו רוצה ה', ובמקום שאינו רוצה אינו נרגש כלל. וכך הוא בבלי גבול המתגלה בעולם, שייפסק בבת אחת בעת שיוסר רצון ה' ממנו, לאחר שית אלפי שנים].

לביאור יד: אי אפשר לבטל את העולם למפרע כפשוטו, שהרי בפועל העולם קיים כך וכך אלפי שנה, אלא הכוונה היא ל"ביטול מציאות שעל-פי תורה" (לקו"ש ח"ו ע' 88 הערה 13, ס' הערכים ע' 7 רמ הע' 10).

דוגמה להכרה וחשיבות הנוצרת כתוצאה מציווי התורה, שלולי הציווי אין חשיבות למציאות הנבראים ביחס למציאות הבורא. במכל שכן וק"ו מריחוק הערך של איש פשוט לגבי חכם גדול, שאינו נחשב בעיניו למציאות, אלא אם כן מצוהו לעשות דבר עבורו. וכך ציווי התורה כשלעצמו (גם לולי קיום המצוה) עושה החפצא שבעולם למציאות (לגבי שאר עניני העולם). ומציאות זו שכל עניינה הוא זה שהתורה נותנת לה מקום, בטלה מעיקרא לו יצוייר שהתנאי לא היה מתקיים

לביאור טו: מכך שבביטול התנאי המעשה מתבטל למפרע. הרי זה מורה על כך שלמעשה אין שום מציאות עצמאית אלא הוא לגמרי תלוי בתנאי. וכך לעולם אין שום מציאות עצמאית אלא הוא תלוי ובטל בתכלית לתנאי של קבלת התורה. וזהו ביטול גדול יותר אפילו מהביטול כלפי הכח

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג
הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
ר' אהרון יעקב ומשפחתו שיחיו בלנן
ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר
ר' נתן ומשפחתו שיחיו ציבין
ר' ראובן ומשפחתו שיחיו קיל
הרב יצחק ומשפחתו שיחיו רסקין

קובץ זה נדפס על ידי ולזכות
ר' ניסן וזוגתו מרת מרים שיחיו

פעוונער

ילדיהם שלום דב בער, רפאל ברוך, יונה טייבל
ולזכות זקניהם

הרב יוסף יצחק וזוגתו רבקה שיינא שיחיו פעוונער
הרב נפתלי הערץ וזוגתו רייזל נעמי שיחיו הרשקוביץ
לנחת רוח חסידי מכל יוצאי חלציהם
ולהצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
ר' חיים יוסף בן ר' ישראל משה

פאקולא

נלב"ע ה' אלול תשנ"ז
נדפס על ידי ולזכות

ר' שלמה אלימלך וזוגתו מרת שרה שיינדל ומשפחתם שיחיו
ווערדיגר

לנחת רוח חסידי מכל יוצאי חלציהם
ולהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו